MUZEUL GRĂNICERESC NĂSĂUDEAN
UNIVERSITATEA „BABEŞ-BOLYAI"
INSTITUTUL DE ISTORIE „GEORGE BARIŢ" CLUJ-NAPOCA

ARHIVA SOMEŞANĂ

REVISTĂ DE ISTORIE ŞI CULTURĂ
SERIA A III-A

VI

EDITURA MEGA
Cluj-Napoca, 2007

REPERE PATERNALISTE ÎN DISCURSUL OMAGIAL CEAUŞIST. STUDIU DE CAZ: CUTREMURUL DIN 1977

Manuela MARIN

Articolul nostru tratează modul în care implicarea personală a lui Nicolae Ceauşescu în acţiunile care au urmat producerii unor calamităţi naturale au constituit un element în conturarea imaginii sale de *„părinte al naţiunii"*. În acest sens, ne-am propus realizarea unui studiu de caz asupra modului în care producerea şi relatările despre cutremurul din 4 martie 1977 au contribuit la creionarea acestui element imagistic inclus ca parte integrantă a cultului personalităţii lui Nicolae Ceauşescu.

Realizarea studiului nostru s-a bazat pe consultarea colecţiei cotidianului *„Scânteia"*, a revistei *„Flacăra"* din luna martie 1977, dar şi a unor volume care prezentau momentul producerii cutremurului de pământ şi urmărilor sale. Marea majoritate a materialelor publicate de *„Scânteia"* şi *„Flacăra"* şi care au făcut obiectul analizei noastre erau *reportaje* privind vizitele efectuate de către Nicolae Ceauşescu în Capitală şi în ţară, în locurile cele mai afectate de seismul de pământ, la spitalele unde erau internaţi cei răniţi sau verificând personal modul de aplicare a măsurilor luate de către conducerea de partid pentru ajutorarea sinistraţilor. Acestor reportaje li s-au adăugat şi *anchetele jurnalistice* care puneau în evidenţă, inclusiv prin înregistrarea opiniilor sinistraţilor, operativitatea cu care măsurile stabilite pentru ajutorarea lor au fost puse în aplicare. Toate aceste contribuţii publicistice au vizat, prin conţinutul lor, crearea pentru Nicolae Ceauşescu a unei imagini de conducător, care asemenea unei figuri paternaliste, se dovedea a fi direct interesat şi implicat în gestionarea acţiunilor şi măsurilor necesare înlăturării, în cele mai bune condiţii, a urmărilor nefaste ale cutremurului. Volumele publicate despre cutremurul din martie 1977 refac sugestiv, inclusiv prin utilizarea materialului fotografic, principalele momente ale desfăşurării acţiunilor de salvare şi de reconstrucţie, accentuând, în mod diferit, contribuţia lui Nicolae Ceauşescu în cadrul acestora.

Înainte de prezentarea propriu-zisă a modului în care implicarea personală a lui Nicolae Ceauşescu în coordonarea şi derularea acţiunilor care au urmat producerii seismului de pământ din martie 1977 a fost inclusă ca parte integrantă a cultului personalităţii liderului comunist român, considerăm ne-

cesare câteva precizări teoretice generale privind noțiunea de *paternalism* şi a modului în care acesta a contribuit la formarea imaginii cultice a lui Ceauşescu de *„părinte al națiunii"*.

1. Definiția paternalismului

Deşi nu există un consens asupra conținutului termenului de *paternalism*, el fiind în mod diferit apreciat de către istorici sau de reprezentanții altor ştiințe sociale[1], perspectiva noastră asupra acestuia este una de factură antropologică. Astfel, din punctul nostru de vedere, nu considerăm *paternalismul* ca fiind o alternativă teoretică la modul de legitimare tradițională de tip *patrimonial*[2], în accepțiunea dată de Max Weber şi care priveşte, mai degrabă, mecanismele acumulării şi redistribuirii resurselor ca mod de determinare şi structurare informală a relațiilor de putere[3]. Din punctul nostru de vedere, *paternalismul* reprezintă o replicare simbolică, la nivel național, a semnificațiilor structurii de tip patriarhal specifice societății respective. Acest lucru presupune, implicit, acceptarea lor de către populație, în relația sa cu statul, liderul politic sau religios sau cu orice altă entitate care încorporează un capital simbolic şi tradițional de autoritate.

În cazul României comuniste, condițiile specifice de funcționare ale modelului centralizat de acumulare şi redistribuire[4], dar şi semnificația intenționat legitimatoare atribuită acestuia în structurarea raportului dintre conducere şi populație, la care se adaugă şi o tradiție a identificării conducătorului politic ca figură parentală, preocupată permanent de bunăstarea cetățenilor săi[5], au contribuit la apariția, susținerea şi chiar acceptarea benevolă a lui Nicolae Ceauşescu în ipostaza de *„părinte al națiunii"*.

Cu alte cuvinte, apariția imaginii cultice paternaliste a lui Nicolae Ceauşescu, pe care o noi o subsumăm celei generale de *arhitect al României moderne*, a fost rezultatul confiscării simbolice a *paternalismului*, în forma sa românească de *umanism socialist*, ca instrument de legitimare a conducerii

[1] A se vedea în acest sens, Donald Reid, „In the Name of the Father: a Language of Labour Relations in the Nineteenth – century in France", *History Workshop Journal*, Issue 38, 1994, p. 1.

[2] A se vedea, în aces sens, Ferenc Feher, „Paternalism as a Mode of Legitimation in Soviet-type Societies", în T. H. Rigby, Ferenc Feher, *Political Legitimation in Communist States*, The MacMillan Press Ltd, London and Basingstoke, 1982, pp. 64–81.

[3] A se vedea Max Weber, *Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology*, Guenther Roth and Claus Wittich, Berkely, University of California Press, 1978, p. 226–234 sau o serie de alte contribuții pe marginea utilizării acestui termen: Philip D. Stewart, R.L. Arnett, William T. Ebert, Raymond E. MaPhail, Terrence L. Rich, Graig E. Schopmeyer, „Political Mobility and the Soviet Political Process: A Partial Test of Two Models", *The American Political Science Review*, Vol. 66, No. 4 (Dec., 1972). Robin Theobald, „Patrimonialism", *World Politics*, Vol. 34, No. 4 (Jul., 1982).

[4] Pentru mai multe amănunte în acest sens, a se vedea, Janos Kornai, *The Socialist System. The Political Economy of Socialism*, Claderon Press, Oxford, 1992, pp. 55–56; Katherine Verdery, *Socialismul ce a fost şi ce urmează*, Iaşi, 2003, pp. 46–47.

[5] A se vedea în acest sens, de exemplu, Petre Din, *Mitul bunului împărat în sensibilitatea colectivă a românilor din Transilvania în secolul al XVIII-lea*, Cluj, 2003.

regimului comunist. Am identificat în acest sens trei mari direcţii tematice, regăsibile în producţia tipografică a vremii, care au fost utilizate pentru conturarea acestei imagini, parte integrantă a cultului personalităţii lui Nicolae Ceauşescu:1) prezentarea liderului comunist român ca sursă a tuturor acţiunilor care au condus la îmbunătăţirea nivelului de trai al populaţiei; 2) politica pro-natalistă; 3) implicarea lui Nicolae Ceauşescu în acţiunile ulterioare producerii unor calamităţi naturale (inundaţii, cutremur).

Aşa cum am precizat anterior, articolul de faţă va opri asupra celei de-a treia direcţii tematice şi anume, asupra modului în care materialele publicate pe tema cutremurului din martie 1977 au fost utilizate în vederea construirii imaginii de *„părinte al naţiunii"* pentru Nicolae Ceauşescu.

2. Studiu de caz: cutremurul din 4 martie 1977

Cutremurul din 4 martie 1977 s-a produs la ora 21,22 şi a avut epicentrul în zona Vrancei, cu o magnitudine de 7,2 pe scara Richter, fiind resimţit pe întreg teritoriul României, precum şi în ţările învecinate[6], cum ar fi de exemplu, Iugoslavia, Bulgaria, Ungaria, Turcia, Grecia, Italia etc.[7]. Producerea seismului a fost iniţial anunţată de către Radio Europa Liberă şi abia după miezul nopţii de către Radio România[8]. Reacţia întârziată a autorităţilor române a fost probabil rezultatul panicii iniţiale stârnite de cutremur, dar şi a lipsei şefului statului român, aflat în acel moment într-o vizită în Nigeria.

Informat asupra problemelor din ţară, Nicolae Ceauşescu a hotărât întoarcerea de urgenţă a delegaţiei române în ţară şi a dictat prin telex conţinutul decretului prezidenţial privind instituirea stării de necesitate în întreaga ţară, precum şi adoptarea măsurilor ce trebuiau luate pentru acţionarea în vederea înlăturării consecinţelor cutremurului[9].

Mărturia lui George Macovescu, aflat de asemenea alături de Nicolae Ceauşescu în Nigeria, conturează imaginea unui lider hotărât, care parcă pregătit dintotdeauna pentru o astfel de situaţie, exteriorizează un calm şi o siguranţă de sine neobişnuite, dar reconfortante pentru cei din jur, indicând cu claritate, chiar de la depărtare, cum să se acţioneze şi ce măsuri trebuiau luate în ţară: (...) *Atunci, l-am văzut pe secretarul general al partidului cum ştie să acţioneze în momente grele, excepţionale.* (...) *Cu acea dârzenie care îl caracterizează, tovarăşul Nicolae Ceauşescu dădea ordine precise pentru stabilirea legăturilor, iar atunci când s-a auzit vocea celor de la Bucureşti, s-a dezlănţuit marele comandant. A cerut raportul asupra celor întâmplate şi apoi s-au înlănţuit instrucţiunile. Mai întâi*

---

[6] „Caracteristicile cutremurului din 4 martie", „Scânteia", an XLVI, nr. 10744, 6 martie 1977, p. 2.
[7] Mihai Stoian, *21 h, 22' seism. 4 martie şi după....*, Bucureşti, 1977, pp. 47–48.
[8] Mihai Burcea, Mihail Bumbes, „Cutremurul a fost anunţat mai întâi de Radio Europa Liberă", *Evenimentul Zilei*, 4 martie 2007, ediţia on-line, *http://www.evz.ro/article.php?artid=294614*, accesat 5 octombrie 2007.
[9] Aristide Buhoiu (coord.), *4 martie 1977. Secunde tragice, zile eroice. Din cronica unui cutremur*, Iaşi, 1977, p. 7.

a dictat acel cunoscut apel către popor. Apoi, a dat ordine cum să procedeze echipele de salvare (...) Şi toate aceste ordine, preşedintele României le dădea la telefon, de la mii de kilometri distanţă, ca şi cum ar fi avut Bucureştiul şi ţara atât de încercată, ca şi cum ar fi avut totul sub mână. Dar putea să-şi facă aceasta pentru că îşi cunoştea ţara şi poporul, cunoştea până la amănunt, posibilităţile partidului şi organizarea statului. Am văzut atunci un om încercând să stăpânească stihiile naturii. Se dezlănţuise în el o fantastică energie, dublată de o hotărâre de neînfrânt şi de un calm neobişnuit. Am simţit atunci, în îndepărtatul Lagos, privindu-l pe secretarul general al partidului cum acţiona, că, având în fruntea ţării un asemenea om de alese virtuţi, vom învinge dificultăţile, forţele oarbe ale întâmplării"[10].

Relatările din cotidianul *„Scânteia"* privind acţiunile lui Nicolae Ceauşescu după sosirea în ţară descriu acelaşi lider calm, hotărât, neobosit, implicat activ în luarea deciziilor CPEx şi derularea operaţiunilor de salvare, apoi a celor de normalizare a situaţiei din Capitală şi din întreaga ţară.

Omniprezenţa şi implicarea personală a lui Nicolae Ceauşescu în derularea activităţilor de pe aşa-numitele *„şantiere ale salvării"* (adică, din locurile unde se aflau în curs de desfăşurare operaţiunile de salvare a posibililor supravieţuitori de sub dărâmăturile clădirilor prăbuşite) şi mai apoi, pe cele ale *„refacerii şi renaşterii Capitalei"* a constituit subiectul marii majorităţi a articolelor publicate în cotidianul mai sus menţionat din prima jumătate a lunii martie 1977. Această centrare pe acţiunile liderului român era justificată, în opinia noastră, din două perspective, regăsibile în materiale jurnaliste publicate de *„Scânteia"*: aceea de a oferi cetăţenilor ţării, pe de o parte, un exemplu de devotament, de sacrificiu şi implicare personală în derularea acţiunilor pentru înlăturarea efectelor cutremurului, iar pe de altă parte, pornind de la observaţiile noastre anterioare, de a construi un simbol viabil, incontestabil şi mobilizator în jurul şi din indicaţiile căruia trebuiau demarate acţiunile de reconstrucţie şi de refacere de după cutremur.

Această faţetă a implicării liderului comunist român, precum şi măsurile adoptate de către CPEx pentru ajutorarea sinistraţilor în cadrul şedinţelor desfăşurate sub preşedinţia lui Nicolae Ceauşescu erau prezentate de presa scrisă ca fiind izvorâte *„din adâncurile umanismului revoluţionar"*, confirmând astfel că scopul declarat al *„orânduirii"* socialiste româneşti era *„OMUL ŞI NEVOILE SALE"* (...) care reprezenta *„ţelul cel mai înalt al politicii partidului şi statului nostru"*[11].

În consecinţă, Nicolae Ceauşescu va fi prezentat ca aflându-se peste tot, în zonele calamitate din Capitală sau din ţară, asumându-şi rolul de coordonator al planurilor de salvare, fiind în acelaşi timp, *„conştiinţa supremă*

[10] *Durere şi eroism. După zguduitoarea noapte din 4 martie 1977*, Bucureşti, 1980, pp. 41–42.

[11] Mihai Caranfil, Sergiu Andon, Constantin Priescu, „<Ne reluăm viaţa, ne ridicăm frunţile sus, încurajaţi de adânca omenie a partidului, a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, sprijiniţi pe umerii puternici ai societăţii noastre>. Măsurile iniţiate de secretarul general al partidului şi adoptate de CPEx - primite cu profunde recunoştinţă de cei care au avut de suferit, cu vie emoţie de întreaga populaţiei", „Scânteia", an XLVI, nr. 10748, 11 martie 1977, p. 4.

coordonatoare și participant direct la acțiunile de salvare"[12]. Astfel, încă din timpul primei vizite desfășurate la scurt timp de la sosirea sa în țară în București, liderul comunist român *„a dat instrucțiuni ferme privind accelerarea la maximum a operațiunilor de salvare a răniților"*, evacuare altor imobile avariate care prezentau riscul prăbușirii și producerii altor victime sau altor pagube materiale[13].

Subliniind faptul că salvarea oamenilor era o primă urgență, Nicolae Ceaușescu a fost cel care a indicat și a insistat, cu prilejul vizitelor sale ulterioare în perimetrul clădirilor prăbușite, asupra punerii în aplicare a unor măsuri concrete în acest sens: spargerea zidurilor planșeelor care să permită realizarea unor breșe pornind de la blocurile învecinate cu cele distruse ca o modalitate de acces spre locurile unde s-ar putea găsi supraviețuitori, evitarea folosirii mașinilor și utilajelor pentru degajarea molozului pentru că acestea ar putea produce trepidații și zgomote puternice putând provoca noi surpări[14] și implicit, degajarea manuală din mai multe puncte a molozului. Mai mult, liderul comunist a subliniat necesitatea continuării căutărilor chiar și în situațiile disperate, când limita temporală de supraviețuire era depășită, cerându-le celor antrenați în operațiunile de salvare să acționeze *„cu mai multă îndrăzneală și inventivitate, să nu piardă nici o șansă, fie cât de mică, pentru scoaterea de sub dărâmături a altor posibili supraviețuitori"*[15].

Relatările din materialele publicate pe tema cutremurului din 4 martie 1977 prezintă un Nicolae Ceaușescu nu doar implicat în coordonarea operațiunilor de salvare, ci, în egală măsură, *participant* direct la acestea. De exemplu, încă din ziua de 6 martie, acesta a cercetat personal, în perimetrul fostului Hotel Victoria, posibilitățile de străpungere prin subsolul clădirilor învecinate pentru salvarea supraviețuitorilor sau a pătruns la lumina lanternelor *„albit de același praf care se depune pe fețele și pe hainele celor din echipele de intervenție"* printre dărâmăturile subsolului unui bloc de pe Calea Victoriei amplasat vis-a-vis de aripa nouă a Hotelului Athénée Palace, amenințat de prăbușirea iminentă a structurii de beton și a verificat rezistența panourilor prăbușite, asigurându-se astfel că viața echipelor de salvare nu era pusă în pericol de continuarea operațiunilor de salvare[16].

În consecință, salvarea unor supraviețuitori ai cutremurului din 4 martie 1977 era prezentată ca fiind fie rezultatul implicării personale a lui Nicolae Ceaușescu în astfel de acțiuni, fie al insistenței sale privind continua-

---

[12] George Alfred Neagu, „Reporter, însoțindu-l pe primul cetățean al României", în Aristide Buhoiu (coord.), *op. cit.*, p. 15.

[13] „Tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat ieri, din primele momente ale reîntoarcerii în patrie, în locurile din Capitală, care au avut cel mai mult de suferit de pe urma cutremurului", *Scânteia*, an XLVI, nr. 10744, 6 martie 1977, pp. 1, 3.

[14] „Ieri, în Capitală și în județele Prahova și Buzău, aducând cuvânt de îmbărbătare comunistă, de ordine, disciplină și organizare eficientă. TOVARĂȘUL NICOLAE CEAUȘESCU - permanent la posturile de conducere directă a luptei pentru înlăturarea consecințelor grele ale cutremurului și normalizarea vieții economico-sociale", „Scânteia", an XLVI, nr. 10745, 8 martie 1977, p. 2.

[15] Mihai Stoian, *21 h, 22' seism. 4 martie și după....*, București, 1977, pp. 146-147.

[16] *Ibidem*, pp. 146, 110.

rea căutărilor. De exemplu, în urma indicațiilor date de acesta echipelor de salvare de a străpunge planşeele şi dărâmăturile blocului de pe Calea Victoriei mai sus menționat, au fost salvați patru oameni[17].

Fie că era vorba de un scenariu prestabilit, fie de o pură întâmplare, prezența lui Nicolae Ceauşescu pe *„şantierele salvării"* a fost uneori asociată de descoperirea în viață a unor victime ale cutremurului din 4 martie 1977. Astfel, în momentul când se afla în perimetrul ruinelor de pe strada Tudor Arghezi, cei care lucrau la degajarea zonei l-au anunțat pe Nicolae Ceauşescu că au luat legătura cu un supraviețuitor aflat sub dărâmături. Urmând ordinul comandantului suprem, *„Faceți totul pentru a-l salva!"*, echipele de salvare au reuşit, după aproximativ o oră, salvarea tânărului prins în strânsoarea planşeelor de beton[18]. În mod similar, liderul comunist român a coordonat operațiunile de salvare a unei femei prinse sub dărâmăturile blocului *Scala*, Florica Iordache, care, conform propriei mărturii, a fost convinsă că va fi salvată după ce a auzit vocea părintească a lui Nicolae Ceauşescu, care cerea echipelor de salvatori aflate la față locului să o salveze: *„I-am auzit vocea şi am avut atâta încredere în ea cum aveam în cuvintele tatălui meu, când eram copilă. Tata se ținea întotdeauna de cuvânt. Şi eu zic că oricine ar fi auzit vocea aceea atât de caldă, de hotărâtă, ar fi avut încredere în ea. De atunci nu mi-a mai fost frică. Am aşteptat. Ştiam că voi fi salvată"*[19].

Un alt episod central al implicării lui Nicolae Ceauşescu în operațiunile de salvare a posibililor supraviețuitori s-a consumat la locul prăbuşirii fostului bloc *Continental*, unde acesta impresionat de lacrimile şi determinarea unei mame care refuza să accepte dispariția fiului ei în urma seismului de pământ, a dispus continuarea săpăturilor până la găsirea acestuia. Astfel, ca urmare a insistenței lui Nicolae Ceauşescu, a doua zi, după 251 de ore, a fost găsit ultimul supraviețuitor, Sorin Crainic, un tânăr de 19 ani[20].

Cu prilejul vizitelor la diferite spitale din Capitală, cotidianul *Scânteia* a reținut, în paginile sale, mulțumirile pe care mama lui Sorin Crainic şi celelalte persoane salvate de sub dărâmături, *„de dragostea pentru oameni a primului om al patriei (...) tovarăşul Nicolae Ceauşescu"* le-au adresat acestuia. În acelaşi timp, comentariul pe marginea comportamentului liderului comunist român în aceste împrejurări îl prezentau pe acesta ca pe o figura parentală, preocupată de soarta supraviețuitorilor şi interesat de modul în care aceştia erau îngrijiți în cadrul unităților în care erau spitalizați. Împreună cu soția sa, Nicolae Ceauşescu a stat de vorbă cu numeroşi bolnavi *„încercând să le aline, cu o vorbă de mângâiere, suferința"*, i-a îmbrățişat *„cu emoționantă grijă şi atenție"*,

[17] *Ibidem*, p. 145.

[18] „Ieri, în Capitală şi în județele Prahova şi Buzău, aducând cuvânt de îmbărbătare comunistă, de ordine, disciplină şi organizare eficientă. TOVARĂŞUL NICOLAE CEAUŞESCU - permanent la posturile de conducere directă a luptei pentru înlăturarea consecințelor grele ale cutremurului şi normalizarea vieții economico-sociale", „Scânteia", an XLVI, nr. 10745, 8 martie 1977, p. 2.

[19] Aristide Buhoiu (coord.), *op. cit.*, pp. 99-102.

[20] *Ibidem*, pp. 231-232, 239-241.

s-a interesat de împrejurările în care s-au aflat, despre starea sănătății și despre îngrijirile medicale pe care le-au primit. Reacția celor vizitați a fost pe măsură, refăcând, la modul sugestiv, relația existentă între un părinte, reprezentat de liderul comunist român, și „copii" salvate. Acestea i-au oferit flori lui Nicolae Ceaușescu, în semn de recunoștință pentru implicarea sa personală în salvarea lor și în egală măsură pentru interesul și grija pentru însănătoșirea lor grabnică, demonstrate prin vizitele efectuate în unitățile unde erau internați, iar cu lacrimi în ochi și-au exprimat în mod direct, verbal aceste sentimente, unul dintre bolnavi afirmând în acest sens: *„Ați fost ca un părinte pentru noi! Să ne trăiți mulți ani!"*. Descrierea dialogului cu copiii internați, în marea lor majoritate rămași orfani în urma seismului din 4 martie, a permis conturarea în nuanțe reale a imaginii parentale a lui Nicolae Ceaușescu. Astfel, cu prilejul vizitei la Spitalul clinic de copii „Grigore Alexandrescu", cuplul prezidențial român a stat *„de vorbă pe îndelete, părintește"* cu copiii, interesându-se de starea sănătății lor și de îngrijirile medicale pe care le primeau. Nicolae Ceaușescu a cerut ca la externare să fie informat personal și să fie ținut la curent cu formalitățile de înfiere a acestora. Un moment emoționant care amintea de o scenă de familie s-a consumat în momentul întâlnirii liderului român cu micuța Gabriela Cordeanu, salvată de sub ruinele blocului *Continental*, care a ținut să-i arate vizitatorului, asemeni unui tată, păpușile cu care era înconjurată, precum și ultimele desene realizate. Reacția lui Nicolae Ceaușescu, surprinsă de reporterul *Scânteii*, a fost una pe măsură, încadrându-se aceluiași repertoriu tematic: a mângâiat-o pe fetiță pe cap, a îmbrățișat-o cu dragoste părintească și i-a urat însănătoșire grabnică[21].

Implicarea lui Nicolae Ceaușescu din postura parentală asumată a vizat și un alt domeniu, și anume ajutorarea materială imediată a sinistraților. Deși nu se preciza acest lucru în mod direct, faptul că ședințele CPEx al CC al PCR care adoptau astfel de măsuri se desfășurau sub președinția lui Nicolae Ceaușescu, precum și implicarea personală a acestuia în verificarea modului în care se puneau în aplicare măsurile adoptate de organismul de partid, sugerau faptul că liderul român era și inițiatorul acțiunilor de ajutorare a sinistraților.

Primele măsuri luate de CPEx al CC al PCR au vizat repartizarea din fondul locativ de stat a unor locuințe familiilor care au locuit în imobilele prăbușite sau parțial avariate, respectiv celor spitalizate. Aceste locuințe erau distribuite în mod gratuit, fiind mobilate, dotate cu aparatură casnică, sinistrații primind și alte obiecte de uz personal în valoarea de 1000 de lei[22]. Pentru satisfacerea nevoii de locuințe, același organism de conducere al PCR a

[21] „Tovarășul Nicolae Ceaușescu din nou prezent, ieri, în Capitală, pe fronturile luptei pentru lichidarea urmărilor seismului", „Scânteia", an XLVI, nr. 10747, 10 martie 1977, p. 3; „Tovarășul Nicolae Ceaușescu a fost ieri din nou prezent în locurile unde se lucrează la înlăturarea urmelor seismului, a vizita spitale, îmbărbătând pe cei aflați încă în suferință", „Scânteia", an XLVI, nr. 10753, 17 martie 1977, pp. 1, 3.

[22] „Ședința CPEx al CC al PCR", „Scânteia", an XLVI, nr. 10746, 9 martie 1977, p. 1.

hotărât suplimentarea cu un număr de încă 5000 a construcției de apartamente doar în Bucureşti, construirea în Zimnicea a circa 3500–4000 de locuințe, din care 2000–2500 încă din anul 1977, urmând ca la reconstruirea satelor afectate să se țină cont de normele stabilite pentru sistematizare a teritoriului[23].

Primii sinistrați care s-au mutat în noile lor locuințe de pe strada Ziduri Moşi – Colentina au primit vizita lui Nicolae Ceauşescu, care a dorit să verifice personal modul în care au fost puse în practică hotărârile adoptate cu privire la dotarea şi utilarea apartamentelor date spre folosință familiilor de sinistrați. Şi în acest caz, comentariul cotidianului *„Scânteia"* pe marginea noii acțiuni a liderului român îl prezenta pe acesta ca pe o figura parentală, interesată direct şi, de aceea, verificând la fața locului personal modul în care s-au instalat familiile sinistrate în noile lor locuințe sau dacă locatarii se declarau mulțumiți de condițiile oferite de noile apartamente repartizate de către stat. De asemenea, cuplul prezidențial român a găsit oportun să-i îmbrățişeze şi să-i sărute *„părinteşte pe copii, cu noblețea lor sufletească atât de cunoscută de întregul popor"*, adresându-le lor şi părinților *„cuvinte de îmbărbătare"*. La încheierea vizitei, care din perspectiva consumării finalului a dobândit caracteristicile obişnuitelor vizite de lucru desfăşurate de Nicolae Ceauşescu, acesta a făcut unele observații referitoare la dotarea necorespunzătoare cu mobilă a noilor apartamente, cerând ca acestea să primească cele mai noi tipuri de mobilă aprobate de conducerea de partid şi de stat, să fie mochetate şi a dispus ca, începând chiar cu seara respectivă, să se distribuie noilor locatari alimente pentru câteva zile[24].

Mărturiile celor intervievați cu privire la această vizită a lui Nicolae Ceauşescu convergeau înspre conturarea, conştientizarea şi chiar acceptarea imaginii parentale a acestuia. De exemplu, unul dintre locatari mărturiseşte că *„i-am mulțumit din inimă"* lui Nicolae Ceauşescu pentru ajutorul primit, spunându-i *„că e ca şi un părinte"* pentru familia sa. O reacție emoțională mai puternică a avut o altă familie vizitată de cuplul prezidențial român. După ce au primit fotografiile realizate cu o zi în urmă în timpul consumării episodul întâlnirii lor cu Nicolae Ceauşescu, cei doi pensionari *„le-au sărutat îndelung şi din ochii lor au țâşnit lacrimile"*. Apoi, unul dintre ei a povestit modul de desfăşurare a vizitei, accentuând atenția şi grija pe care liderul român a manifestat-o față de ei, verificând personal condițiile de locuit existente în acel apartament: *„El e, doamne, tovarăşul nostru Ceauşescu! Să ne trăieşti, maică, să fii sănătos! Uite-l cât e de necăjit, săracu', în poză. El ne-a dat casă! El nu ne-a lăsat pe drumuri! El ne-a dat apartamentul ăsta şi a venit şi ne-a întrebat dacă avem tot ce ne trebuie. Aici, la noi, s-a uitat peste tot să vadă dacă totul e la locul lui. S-a dus, maică, să vadă şi dacă avem balcon! De toate ne-a dat. Uite, avem frigiderul plin cu mâncare. Şi portocale avem ... uite, moşu a primit până şi mănuşi! Şi pălărie! N-o*

[23] „Şedința CPEx al CC al PCR", „Scânteia", an XLVI, nr. 10747, 10 martie 1977, pp. 1, 3.
[24] „Primul oaspete în noile locuințe: președintele țării", „Scânteia", an XLVI, nr. 10749, 12 martie 1977, p. 3; Aristide Buhoiu (coord.), *op. cit.*, pp. 200–201.

să mai poarte de-acum căciulă moșu, o să poarte pălărie!", concluzionând că *„tovarășul nostru Ceaușescu (...) bun a fost el întotdeauna și a avut mereu grijă de noi (...) dar ce a făcut el acuma pentru mii de oameni, pentru popor, n-a văzut niciodată România, nici lumea întreagă."*[25]

Nicolae Ceaușescu nu s-a mulțumit doar să ofere indicații cu privire la mobilarea apartamentelor distribuite familiilor sinistrate. Cu prilejul vizitării expoziției de mobilă organizată în Parcul Herăstrău, el a ales personal *„cele mai frumoase garnituri de dormitor, sufragerie, camere pentru copii și tineret"*, indicând ca unitățile producătoare respective să le pună imediat și în cantități suficiente la dispoziția celor care se ocupau cu predarea mobilierului către locatarii noilor apartamente distribuite din fondul locativ de stat tuturor celor afectați de seismul din 4 martie 1977. Mai mult, *„valoarea umană a acestor nobile preocupări"* a fost potențată și de alte indicații mai detailate care priveau adecvarea mobilierului la suprafața locativă, dotarea băilor și bucătăriilor, completarea garderobei cetățenilor sinistrați cu articole vestimentare în funcție de specificul fiecărei familii, mergând până la preferințele concrete ale celor care vor folosi bunurile repartizate[26].

Imaginea parentală a lui Nicolae Ceaușescu a fost, într-o anumită măsură, sugerată și de prezența alături de acesta a soției sale, Elena Ceaușescu, care la rândul ei exterioriza un comportament similar unei mame. În timpul vizitelor în cadrul perimetrului clădirilor prăbușite, la spitalele unde era internați supraviețuitorii cutremurului sau cu prilejul vizitării locatarilor noilor apartamente alocate din fondul de stat, exteriorizând același comportament grijuliu față de soarta celor afectați de cutremur, imaginea Elenei Ceaușescu construită de presa scrisă se distingea, totuși, de cea a soțului, printr-o notă de sensibilitate, de empatie specific feminine, și în unele cazuri de slăbiciune în fața consumării dramelor umane care nu caracterizau decât ocazional și în anumite limite ținuta ireproșabilă de lider determinat, rațional a lui Nicolae Ceaușescu. Un exemplu concludent în acest sens îl constituie episodul salvării de sub ruine a tânărului Sorin Crainic. În timp ce Elena Ceaușescu o consola de mama acestuia, având *„ochii scăldați în lacrimi"* și manifestând o empatie pentru suferința mamei, Nicolae Ceaușescu a preluat inițiativa și a dispus continuarea săpăturilor până la găsirea fiului dispărut[27]. Ilustrativă în acest sens este descrierea pe care Elena-Viorica Crainic o face momentul întâlnirii cu Elena Ceaușescu, care a dus la salvarea fiului ei: *„Pe Sorin al meu,*

---

[25] Marius Popescu, „De vineri până vineri <Atât a durat drumul de la groaznica nenorocire până la visul pe care-l trăim>", *Flacăra*, an XXVI, nr. 11, 17 martie 1977, p. 4.

[26] „La capătul unei săptămâni de activitate neobosită, din nou, în mijlocul oamenilor muncii, secretarul general al partidului a analizat ieri la fața locului, modul în care se înfăptuiesc hotărârile CPEx al CC al PCR pentru înlăturarea grabnică a efectelor cutremurului. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a vizitat întreprinderi bucureștene, zone afectate de calamitate, a indicat noi măsuri pentru normalizarea cât mai grabnică și deplină a întregii vieți a Capitalei", „Scânteia", an XLVI, nr. 10750, 13 martie 1977, p. 1.

[27] Aristide Buhoiu (coord.), *op. cit.*, pp. 231-232, 239-241.

un singur om l-a salvat: tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Şi o mamă, o mamă ca şi mine, care mi-a înţeles nu numai durerea, ci, mai ales, speranţa: tovarăşa Elena Ceauşescu. Uitaţi-vă aici pe mâna asta a căzut lacrima ei ... Plângea ca mine, deşi eu nici puteri să plâng nu mai aveam..."[28].

Efortul de reconstrucţie, perceput a fi unul menit să pună în aplicare mai vechile planuri de sistematizare şi modernizare a localităţilor urbane, respectiv de urbanizare, sistematizare şi modernizare a celor rurale, a fost de asemenea utilizat pentru conturarea imaginii parentale a lui Nicolae Ceauşescu. El devenea astfel liderul preocupat de refacerea fondului locativ în vederea satisfacerii necesarului de locuinţe pe plan naţional, dar în acelaşi timp, cel puţin la nivel formal, de egalizarea condiţiilor de viaţă pentru cetăţenii din mediul urban şi rural.

Articolul nostru a încercat să prezinte, prin realizarea unui studiu de caz privind cutremurul din 4 martie 1977, modul în care relatările jurnaliste sau cele cuprinse în volume distincte privind producerea şi urmările unei catastrofe naturale, au contribuit la conturarea imaginii lui Nicolae Ceauşescu de *„părinte al naţiunii"*, imagine inclusă ca parte integrantă a cultului personalităţii sale. Materialele publicate au pus în evidenţă pe de o parte, o tot mai accentuată personalizare a conducerii partidului, reprezentată în faza iniţierii şi finalizării măsurilor luate pentru ajutorarea sinistraţilor de către Nicolae Ceauşescu, iar pe de altă parte, au creat pentru acesta, prin descrierea amănunţită acţiunilor şi atitudinilor sale, imaginea parentală a unui lider care, şi în condiţii extreme, se dovedea a fi un adevărat conducător „al poporului şi pentru popor", preocupat de soarta supravieţuitorilor, de modul în care aceştia erau îngrijiţi în cadrul unităţilor în care erau spitalizaţi sau de ajutorarea materială imediată a sinistraţilor. Toate aceste elemente au vizat legitimarea sentimentului de îndatorare morală a cetăţenilor faţă de Nicolae Ceauşescu, sentiment transformat într-un instrument de *fidelizare* a acestora faţă de persoana şi activitatea sa politică, internă şi externă.

The paternalist bench marks in Ceauşescu's speech: the earthquake

- Abstract -

The article tries to reconstruct the way in which the publicist accounts regarding the earthquake of March 4th, 1977 contributed to the creation of the paternalist image as part of Nicolae Ceauşescu's cult of personality. This image was the result of the symbolic appropriation on behalf of Ceauşescu of the

[28] Ioan Grigorescu, „<Mulţumesc din adâncul inimii tovarăşului Nicolae Ceauşescu şi tovarăşei Elena Ceauşescu: datorită omeniei lor, îl am astăzi viu pe fiul meu, Sorin>. Cuvintele emoţionante ale mamei unui tânăr salvat, ieri, după 251 ore de supravieţuire de sub ruinele fostului bloc <Continental> ", „Scânteia", an XLVI, nr. 10752, 16 martie 1977, p. 4.

socialist paternalism as one of the main instruments of legitimizing the communist rule in Romania and elsewhere in the Soviet bloc.

The press and other types of accounts underlined on one part, the increasing personalization of the Romanian leadership that placed Nicolae Ceauşescu as the initiator or as the only person directly involved in carrying out the measures taken for helping the victims of the disaster. On the other part, they created for the Romanian communist leaders a paternalistic imagine of a leader „of the people and for the people" permanently preoccupied of the fate of the survivors. All these elements aimed at legitimating the feeling of moral indebtedness of the people towards Nicolae Ceauşescu. This sentiment was used in order to obtain and justify the internal support for the Romanian communist leader's political actions.